

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

Het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving bevat normen waaraan goed beleid of goede regelgeving dient te voldoen.

1. Wat is de aanleiding?

Met het oog op het streven naar gelijkwaardigheid ten aanzien van Caribisch Nederland (CN), zoals opgenomen in het coalitieakkoord, is een modernisering van het voor CN geldende (socialezekerheids)stelsel noodzakelijk. Hierbij wordt aangesloten bij de beleidsinzet die door het vorige kabinet is aangekondigd over het Regioplan onderzoek naar een ijkpunt voor het sociaal minimum in CN.¹ Wijziging van het (socialezekerheids)stelsel in Caribisch Nederland is noodzakelijk zodat het stelsel meer toekomstbestendig wordt en voorziet in een evenwichtig stelsel van aanspraken, rechten, plichten en inkomenswaarborgen. Dit is een eerste stap in de vormgeving van een toekomstbestendig stelsel. Andere maatregelen, zoals de invoering van een werkloosheidsvoorziening, worden de komende periode verder vormgegeven.

2. Wie zijn betrokken?

Partijen die door het wetsvoorstel worden geraakt (zie ook onder 7):

Inwoners van CN
Werkgevers
Werknemers
RCN-unit SZW

3. Wat is het probleem?

Bij de staatkundige transitie op 10 oktober 2010 is het (socialezekerheids)stelsel van het land Nederlandse Antillen vrijwel beleidsarm omgezet naar wet- en regelgeving voor CN. Na de vooraf aangekondigde periode van legislatieve rust zijn er sinds 2015 kleine wijzigingen doorgevoerd in diverse wet- en regelgeving zoals de introductie van een voorziening voor algemene kinderbijslag. Desondanks loopt het voorzieningenniveau nog achter op dat van Europees Nederland, zowel op het punt van beschermingsniveau, als waar het gaat om de juiste prikkels en evenwicht van rechten en plichten.

Een modernisering van het stelsel is noodzakelijk om het stelsel meer toekomstbestendig te maken en daarmee verbeteren van de bestaanszekerheid van burgers. De modernisering heeft betrekking op de aspecten die hierboven zijn genoemd, waarbij bestaanszekerheid in brede zin dient te worden opgevat. Het kunnen combineren van arbeid en zorg, waartoe de verlofregelgeving dient, behoort daar bijvoorbeeld ook toe.

¹ Kamerstukken 2017-2018, 34 775 IV, nr. 45

4. Wat is het doel?

Het doel van dit wetsvoorstel is het, tegen het licht van de beoogde gelijkwaardigheid van Caribisch Nederland, moderniseren van het stelsel en daarmee verbeteren van de bestaanszekerheid in brede zin (breder opgevat dan alleen inkomen). Dit door het socialezekerheidsstelsel verder richting het niveau van dat van Europees Nederland te brengen door prikkels en het uitkeringsinstrumentarium uit te breiden of aan te passen. Om de samenhang tussen de verschillende wijzigingen te benadrukken zijn de wijzigingen gebundeld tot de 'Wijzigingswet SZW-wetten Caribisch Nederland 2023'.

De wijzigingen die nu voorliggen zien op verschillende thema's:

- *Ziekte en arbeidsongeschiktheid*
Het sociale zekerheidsstelsel biedt een vangnet als werknemers vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid (tijdelijk) niet meer kunnen werken. In het huidige stelsel ligt nog te veel nadruk op het ziek zijn in plaats van op het voorkomen of beperken van verzuim. Dit is een verantwoordelijkheid die bij alle betrokken partijen inclusief de overheid ligt. Op dit moment zijn er onvoldoende prikkels ingebouwd om de werknemer en werkgever te activeren om zich in te zetten voor re-integratie. Doel van het wetsvoorstel is om hier alsnog in te voorzien.
- *Vakantie en verlof*
Voor de balans tussen werk en privé is een goed stelsel van vakantie en verlofmogelijkheden noodzakelijk. Het wetsvoorstel voorziet in een betaald geboorteverlof, calamiteitenverlof, kortdurend zorgverlof en verlofuitkering voor zwangere zelfstandigen.
- *Kinderbijslag*
De Rijksoverheid ondersteunt ouders via een financiële bijdrage bij de kosten voor de opvoeding en onderhoud van kinderen. Sommige ouders hebben als gevolg van de intensieve zorg die hun kind behoeft extra kosten. Dit wetsvoorstel voorziet in een uitbreiding van de kinderbijslag.
- *Wettelijk ouderdomspensioen*
In lijn met de motie-Wuite c.s. waarin de regering wordt verzocht om verhoging van de AOV-gerechtigde leeftijd te verkennen, voorziet dit wetsvoorstel in een beperkte leeftijdsverhoging van de AOV op termijn: van 65 naar 66 jaar in 2030 (in één stap). De beoogde ingangsdatum in 2030 geeft de betrokkenen de tijd om zich op de verhoogde AOV-leeftijd voor te bereiden.
- *'Duurtetoeslag' pensioengerechtigden*
Daarnaast is een aanpassing van de 'duurtetoeslag' voorzien, die destijds is ingevoerd om prijsverschillen tussen de eilanden te compenseren. Door het verder verhogen van de AOV-bedragen de komende jaren in het kader van de ontwikkeling richting het ijkpunt sociaal minimum, gaat de uitkering voor ouderen omhoog, zodanig dat het gewenste uitkeringsniveau via de AOV zelf wordt bereikt. Daarmee ligt het voor de hand deze toeslag, die AOV-gerechtigden op Sint Eustatius en Saba ontvangen, af te bouwen.
- *Diversen*
Tot slot worden er nog enkele aanpassingen gedaan om beter aan te sluiten bij hedendaagse inzichten zoals het aanpassen van de naam van de wet algemene weduwen- en wezenverzekering BES naar Algemene nabestaandenwet BES.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Wijziging van het socialezekerheidsstelsel via uitbreiding van prikkels en instrumenten kan alleen via wijziging van wet- en regelgeving. De beoogde aanpassingen vergen een wettelijke basis, zoals dat ook in de overeenkomstige wetgeving voor Europees Nederland het geval is.

6. Wat is het beste instrument?

Zie onder 5.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

De belangrijkste gevolgen per doelgroep zijn:

Werkgevers

- Het voorkomen en beperken van arbeidsongeschiktheid als gevolg van ziekte of ongeval is een gedeelde verantwoordelijkheid van werkgever, werknemer en overheid. Dit wordt door verschillende wijzigingen tot uitdrukking gebracht. De werkgever moet zich inspannen ten behoeve van re-integratie van zijn arbeidsongeschikte werknemer. Vanwege de kleine eilandelijke schaal en beperkte mogelijkheden is re-integratie, die samenspraak vergt met de werknemer, (voor nu) vormvrij.
- De introductie van drie 'wachtdagen' voor de loondervingsuitkering op grond van de Wet ziekteverzekering BES en Wet ongevallenverzekering BES, brengt ten opzichte van de huidige situatie extra financiële lasten voor de werkgever met zich. Werkgevers kunnen hier op inspelen door in te zetten op het voorkomen van ziekteverzuim.
- De werkgever heeft over de eerste drie dagen van arbeidsongeschiktheid een loondoorbetalingsplicht. De mogelijkheid om bij schriftelijke overeenkomst of reglement daarvan af te wijken wordt begrensd tot een ondergrens van minimaal 80% loondoorbetaling.
- Het verlofstelsel wordt uitgebreid. In sommige situaties is geregeld dat het verlof met behoud van loon is. In andere situaties, zoals bij geboorteverlof, ontvangt de werkgever een compenserende uitkering via de RCN-unit SZW. Werkgevers zullen gedurende de afwezigheid van werknemers indien noodzakelijk vervanging moeten regelen.
- Het recht op vakantie wordt voortaan berekend in uren in plaats van dagen. Werkgevers zullen applicaties die het recht op vakantieverlof bijhouden indien nodig moeten aanpassen.

Werknemers

- Arbeidsongeschikte werknemers zullen als uitkeringsverplichting moeten meewerken aan re-integratie en in dat kader tevens aanwijzingen moeten opvolgen van de controlerend arts van de RCN-unit SZW.

- Werknemers hebben meer mogelijkheden om werk en privé beter te combineren als gevolg van het recht op vakantie in uren en de uitbreiding van het verlofstelsel.
- Werknemers zullen in de toekomst (2030) een jaar langer moeten doorwerken als gevolg van het optrekken van de aanvangsleeftijd voor het wettelijk ouderdomspensioen AOV.

Inwoners van Caribisch Nederland

- Inwoners in CN ervaren effect van de voorgestelde wijzigingen omdat de prikkels en instrumenten in sociale zekerheidswetgeving worden uitgebreid en er meer aandacht is voor werk-privé balans. Hiervoor is specifiek toegelicht wat het voor werknemers (en werkgevers) betekent. Dit geldt ook voor niet-werknemers.
 - Ouders van kinderen die intensieve zorg behoeven ontvangen extra financiële ondersteuning vanuit de Rijksoverheid bij de verzorging van het kind.
 - Zelfstandige ondernemers die in verwachting zijn, ontvangen nu geen uitkering zoals zwangere werknemers die ontvangen tijdens het wettelijk zwangerschaps- en bevallingsverlof. Een periode van rust rond de geboorte van het kind en de eerste weken is essentieel voor moeder en (ongeboren) kind. Door een uitkeringsfaciliteit voor zwangere zelfstandigen te creëren, wordt het opnemen van verlof gestimuleerd.
 - De AOV gerechtigde leeftijd wordt in 2030 verhoogd naar 66 jaar. Dit sluit beter aan bij de levensverwachting.
 - Daarnaast is een aanpassing van de 'duurtetoeslag' voorzien, die destijds is ingevoerd om prijsverschillen tussen de eilanden te compenseren. Met het verder verhogen van de AOV-bedragen de komende jaren in het kader van de ontwikkeling richting het ijkpunt sociaal minimum, gaat de uitkering voor ouderen omhoog, zodanig dat het gewenste uitkeringsniveau via de AOV zelf wordt bereikt. Daarmee ligt het voor de hand deze toeslag, die AOV-gerechtigden die woonachtig zijn op Sint Eustatius en Saba ontvangen, af te bouwen.

RCN-unit SZW

- De RCN-unit SZW is de uitvoeringsorganisatie in CN. De unit keert namens het Ministerie van SZW uitkeringen en kinderbijslag uit om bij te dragen aan bestaanszekerheid voor ouderen, ouders en mensen die tijdelijk door bijvoorbeeld ziekte of zwangerschap niet kunnen werken.
- Naast wijzigingen in de systemen vanwege wijzigingen in de uitkeringsvoorwaarden voor de sociale zekerheidswetten (met name wachtdagen ZV BES/OV BES, verhoging AOV gerechtigde leeftijd) is de uitvoering van de dubbele kinderbijslag voor ouders van kinderen die intensieve zorg behoeven, een geheel nieuw element in de uitvoering waar de RCN-unit SZW zich op moet voorbereiden.
- De wijzigingen in de arbeidsongeschiktheidsregelgeving zullen naar verwachting tot een intensievere betrokkenheid van de controlerend arts van RCN-unit SZW op het punt van het bevorderen van re-integratie leiden.